

ANG

Pahayagan ng Partido Komunista ng Pilipinas
Pinapatnubayan ng Marxismo-Leninismo-Maoismo

Bayan

Edisyong Hiligaynon
Tuig LII No. 22
Nobyembre 21, 2021
www.cpp.ph

EDITORIAL

Batuan ang garuk kag pasista nga alyansang Marcos-Duterte!

Pareho sang ginalauman, natukod ang alyansa nga pang-eleksyon sang mga Marcos, Arroyo kag Duterte (MAD) sa porma sang pagdalagan sang magkatuwang Ferdinand Marcos Jr. (Bongbong) bilang presidente kag Sara Duterte-Carpio bilang bise-presidente sa eleksiyong 2022. Natukod ang alyansa nga ini pagkatapos ang tuso nga mga maniobrahan, banggianay kag negosasyon sa tunga sining mga hubon nga pinakadalok sa poder, manggad kag pribilehiyo.

Ginabug-os ang alyansa nga ini sang pinakagaruk kag pasistang mga hubon nga reaksyunaryo sa Pilipinas. Ang panahon sang pagginahum sang mga ini sa Pilipinas ang pinakamadulom nga panahon sa kasaysayan sang pungsod. Ginsikway nila ang demokratikong dekorasyon sang reaksyunaryong estado kag hayagan nga naghari paagi sa pagkugmat, maduguon nga pagtapna kag pagpatay, wala-hawid nga pagpangawat kag pagpandambong sa kaban sang banwa, kag pagtraidor sa banwa.

Sa nagligad nga masobra lima ka tuig, ang mga hubon nga ini ang labing nanginpulos sa idalom sang tiraniya ni Duterte. Nagbuy-unan sila

sa dalagku nga mga proyekto pang-imprastruktura kag kontrata sa guberno. Ginpangkwartahan bisan ang pandemya samtang hagmak ang pungsod sa tuman nga pag-antus.

Tuyo sang timbanganay sa eleksiyon nanday Marcos kag Duterte-Carpio amo nga himuon nga lubos ang pagbalik sang mga Marcos sa poder, tatlo kag tunga ka dekada pagkatapos mapatalsik ang dikta-duryang Marcos sa pag-alsa nga EDSA. Sa nagligad nga mga tuig, ginbuhos sang mga Marcos ang binilyon ka piso sa isa ka kampanya sang pagpaniplang agud panason ang daku nga mga krimen sang dikta-duryang Marcos sa mga pahina

sang kasaysayan kag sa paminsaron sang pumulyo.

Sa pihak sang natukod nga timbanganay Marcos Jr. kag Duterte-Carpio, lutaw gihapon ang mga litik nga posible magadaku pa sa maabot nga binulan. Hayagan nga nagpabutayag sang pagkadis-ayre si Duterte sa pagkandidato ni Sara bilang bise-presidente pagkatapos ang pila ka bulan nga nagbuhos sang pondo para itambol ang pagpadalagan sa iya bilang presidente katimbang si Bong Go bilang bise. Nagbunggo ini sa ambisyon ni Marcos Jr. nga magpresidente. Bisin nga hayag man sadto ang suporta ni Arroyo sa pagkapresidente ni Duterte-Carpio, nagpasugot siya kay Marcos sa tuyo nga ipreserbar ang alyansang MAD. Ginakulbaan man si Arroyo nga mameligro ang ila interes kon sobra nga makonsentrar sa kamot sang mga Duterte ang poder.

Ginakahadlukan ni Duterte nga buhian siya pareho nga wala niya

ginsuportahan si Marcos Jr. sa kaso sa pagkabise-presidente sa nagtaliwan nga anum ka tuig. Gani hayagan niya subong nga ginaatake si Marcos Jr. kag ginaduso ang pagsuporta sa alalay niya nga si Bong Go para magpresidente kag pag-endorso sa anak nga si Sara bilang bise-presidente.

Mahimo niya nga sakyan ang kaso nga diskwalipikasyon batuk kay Marcos Jr. kag pamahug nga pagpaaresto kay Imelda Marcos (nga nahusgahan nga may sala sang 2016) para makakuha sang mas daku nga konsesyon kag kasiguruhan sa tungaay sa gahum (pareho sang tigtatlo ka tuig bilang presidente ni Marcos Jr. kag Duterte-Carpio). Mahibal-an sa mga maabot pa nga semana kag bulan kon maplantsa o magalala pa ang mga gamo nga ini. Bisan pa man, nagapabilin man nga posibilidad nga ipahigad ini tanan ni Duterte kag hayagan nga ideklarar kag ipapanaog ang pasistang dikta-durya.

Ang palaabuton nga eleksyon sa 2022 ginalauman nga mangin isa sa pinakamahigko sa mga nagtaliwan

nga reaksyunaryong eleksyon. Sa desperasyon nga magkapyot sa poder kag maglikaw sa akusasyon kag imbestigasyon, pat-ud nga pagadayaon ni Duterte ang resulta sang eleksyon pabor sa iya mga kandidato, pareho nga gindaya niya ang eleksyong 2019 para ibutang ang mga alipures niya sa Kongreso. Mayorya sang mga upisyal sang Commission on Elections (Comelec) mga tinawo nga ginpili ni Duterte. Paagi sang pagkontrol sa dekompyuter nga isipay sang boto, sigurado nga malaparan nga manipulahon ang resulta sang eleksyon. Daku na nga anomalya ang pagdeliber sang mga balota kag makina pang-eleksyon nga ginhatag sang Comelec sa kumpanya nga ginapanag-iyahan ni Dennis Uy, kroni ni Duterte. Padayon nga hugot ang pagkapot ni Duterte sa militar kag pulis nga pag-ipit niya sa iya mga pangontra sa pulitika sa tabon sang “gera kontra-droga” kag kontra-insurhen-sya.

Dapat hugot nga maghiliusa ang pumuluyong Pilipino batuk sa padihut sang alyansang Marcos-Duterte

nga padayunon ang pagginahum sang tiraniya kag korapsyon kag pagpaantus sa pumuluyong Pilipino. Dapat ibuyagyag kag batuan ang mga padihut nga dayaon ang eleksyon.

Kinahanglan padayon nga hugpungon ang mga pwersang oposisyon agud matukod ang nagahiliusa nga kubay para tumbasan sa eleksyon ang alyansang Marcos-Duterte. Pila sa pangunahon nga kandidato sa pagka-presidente mga anti-Duterte o nagapostura nga anti-Duterte. Sa ila, pinakamaathag ang pagka-oposisyon ni Leni Robredo. Ugaling, wala niya ginaendorso ang mga kandidato sa Senado sang blokeng Makabayan nga isa sa pinakadaku kag pinakamalig-on nga balwarte sang pagbato sa tiraniya.

Sa atubang sang halos absolutong kontrol ni Duterte subong sa gahum, ang tsansa nila nga paslawon ang pagdinaya ni Duterte sa eleksyon magadaku lamang kon nagahiliusa sila kag makuha ang suporta kag mapahulag ang minilyon nga pumuluyo. Kon matukod ang amo sini nga paghiliusa, mas magatuhaw ang pagkabaraghal sang anuman nga pagtinguha ni Duterte nga dayaon ang eleksyon. Dapat nila nga idingot kay Duterte ang kahigayunan nga pagguwaon nga pihak-pihak ang boto sang oposisyon para taguon ang manipulasyon sang isipay sang boto pabor sa iya mga kandidato.

Sa subong, dapat padayon nga palanugon sang pungsodnon-demokratikong mga pwersa ang panawagan sang pumuluyong Pilipino para tukuron ang nagahiliugyong prente anti-Duterte. Dapat pahulagon ang pumuluyo para iduso ang pagtukod sang nagahiliugyon nga kubay sang mga kandidato nga anti-Duterte para paslawon ang padihut sang mga Marcos kag Duterte nga ibutang ang kaugalingon sa poder.

Kadungan sini, dapat padayon nga mag-organisa ang pumuluyo kag isulong ang ila demokratikong paghimakas sa atubang sang krisis sa ekonomya kag pandemya kag pa-

Ipadayon sa pahina 3

Tuig LII No. 22 Nobyembre 21, 2021 Ang Ang Bayan ginabantala sa lenggwahe nga Pilipino, Bisaya, Iloko, Hiligaynon, Waray, Ingles kag Espanyol. Nagabaton ang Ang Bayan sang mga kontribusyon sa porma sang mga artikulo kag balita. Ginabuyok man ang mga bumalasa nga magpaabot sang mga saway kag rekomendasyon sa ikauswag sang aton pahayagan. @cpp_angbayan fb.com/editorsOFAB cppinformationbureau@gmail.com	Kaundan Editorial: Batuan ang garuk kg pasista <table border="0"> <tr> <td>nga alyansang Marcos-Duterte</td> <td style="text-align: right;">1</td> </tr> <tr> <td>Kinagamo sg mga tirano</td> <td style="text-align: right;">3</td> </tr> <tr> <td>#MarcosHindiBayani</td> <td style="text-align: right;">3</td> </tr> <tr> <td>Mga pasidungog kay Ka Oris</td> <td style="text-align: right;">4</td> </tr> <tr> <td>2 R4, naagaw sg BHB</td> <td style="text-align: right;">4</td> </tr> <tr> <td>Mga protesta</td> <td style="text-align: right;">4</td> </tr> <tr> <td>Kubos nga mamumugon, gubyernong pabaya</td> <td style="text-align: right;">5</td> </tr> <tr> <td>Sa malip-ot nga pulong</td> <td style="text-align: right;">6</td> </tr> <tr> <td>Pagmanupaktura sg pagkaon</td> <td style="text-align: right;">7</td> </tr> <tr> <td>Imperyalismo kg <i>climate change</i></td> <td style="text-align: right;">8</td> </tr> <tr> <td>Aktibista, gindukot sa Pampanga</td> <td style="text-align: right;">9</td> </tr> <tr> <td>Pagpamomba sa Leyte</td> <td style="text-align: right;">9</td> </tr> <tr> <td>Kontra-mangunguma nga mga layi sa India</td> <td style="text-align: right;">9</td> </tr> <tr> <td>Kadalag-an sg Cuba batuk sa Covid-19</td> <td style="text-align: right;">10</td> </tr> </table>	nga alyansang Marcos-Duterte	1	Kinagamo sg mga tirano	3	#MarcosHindiBayani	3	Mga pasidungog kay Ka Oris	4	2 R4, naagaw sg BHB	4	Mga protesta	4	Kubos nga mamumugon, gubyernong pabaya	5	Sa malip-ot nga pulong	6	Pagmanupaktura sg pagkaon	7	Imperyalismo kg <i>climate change</i>	8	Aktibista, gindukot sa Pampanga	9	Pagpamomba sa Leyte	9	Kontra-mangunguma nga mga layi sa India	9	Kadalag-an sg Cuba batuk sa Covid-19	10
nga alyansang Marcos-Duterte	1																												
Kinagamo sg mga tirano	3																												
#MarcosHindiBayani	3																												
Mga pasidungog kay Ka Oris	4																												
2 R4, naagaw sg BHB	4																												
Mga protesta	4																												
Kubos nga mamumugon, gubyernong pabaya	5																												
Sa malip-ot nga pulong	6																												
Pagmanupaktura sg pagkaon	7																												
Imperyalismo kg <i>climate change</i>	8																												
Aktibista, gindukot sa Pampanga	9																												
Pagpamomba sa Leyte	9																												
Kontra-mangunguma nga mga layi sa India	9																												
Kadalag-an sg Cuba batuk sa Covid-19	10																												
Ang Ang Bayan ginabantala duha ka beses kada bulan sang Komite Sentral sang Partido Komunista ng Pilipinas																													

Kinagamo sang mga tirano

Pagkatapos ang pila ka bulan nga maniobrahanay sa tunga sang mga kampo sang Marcos, Arroyo kag Duterte (MAD), natukod na ang timbanganay sang mga makawat kag nagasublak nga mga tirano sa personahe nanday Ferdinand Marcos Jr. kag Sara Duterte-Carpio.

Bisan pa man, padayon nga nagakinagamo ang mga personalidad sang alyansang MAD. Naglab-ot ini sang Nobyembre 15, ulihi nga adlaw kon sa diin pwede nga mag-atras kag magbayluhanay (substitusyon) ang mga kandidato. Suno sa rekord sang Commission on Elections (Comelec), may 97 kandidato sa pagka-presidente, 29 para sa pagkabise-presidente kag 176 sa pagka-senador sang Oktubre 8 pagkatapos magpresentar sang mga *certificate of candidacy*. Pagkatapos sang Nobyembre 15, nabuhinan ini kag nangin 94 sa pagka-presidente, 25 sa pagkabise-presidente kag 171 sa pagka-senador.

Gin-atras ni Duterte-Carpio ang iya kandidatura bilang meyor sang Davao City tatlo ka adlaw antes ang ulihi nga adlaw sang mga pagbayluhanay. Sa masunod nga adlaw, nagpresentar siya sang papeles para magkandidato bilang bise-presidente sa idalom sang Lakas-CMD, partido ni Gloria Arroyo. Napilitan si Duterte-Carpio nga magsugot nga mangin bise tungod sang pagbalibad sang kampo Marcos nga buhian ang kahi-

gayunan nga lubos nga makabalik sa Malacañang.

Tuman ang kaakig ni Rodrigo Duterte sa pagpakatig-a sang mga Marcos kag pagpwesto sa iya anak sa mas manubo nga pusisyon. Ginpadalagan niya para sa pusisyon sang presidente ang iya suluguon nga si Christopher Go para agawon ang mga boto ni Marcos Jr. labi na sa Mindanao. Nagplastar man siya sang kaugalingon nga kandidatura para sa Senado. Gintawag sang mga demokratikong grupo ang maniobra nga ini ni Duterte bilang “desperadong tuyo” para makalikaw sa mga kasong kriminal nga nagahulat sa iya pagkatapos sang iya termino.

Sunod-sunod ang bira ni Duterte kay Marcos Jr. para siguruhon nga indi siya pagtraiduron sini. Sang gab-i sang Nobyembre 16, ginpatawag niya ang 95 kongresista para diktahan sila sa pagsuporta sa kandidatura ni Go.

Samtang, tatlo ka kaso sang diskwalipikasyon na ang napasaka sa Comelec kontra kay Marcos Jr.

Nakabase ang mga petisyon sa iya kapaslawan nga ideklarar sa iya

sertipikasyon sa pagkandidato ang “indi mabalibaran nga kamatuoran” nga nahusgahan siya nga nagkasala sang korte sang 1995. Pito ang kaso niya sadto sa indi pagbayad sang buhis nga lapas sa National Internal Revenue Code. Sandig sa mga probisyon sang layi, ang sin-o man nga pangpublikong upisyal nga nahusgahan nagsala nga naglapas diri mahimo nga panaugan sang maksimum nga silot nga tubtob-buhi nga diskwalipikasyon nga mag-uyat sang anuman nga pusisyon sa pangpubliko nga upisina, magboto o magpasakup sa anuman nga eleksyon.

Wala makulong si Marcos Jr. Ginbatuan sang iya mga abugado ang sentensya kag napabaliskad ang pila sa mga kaso. Sang 1997, gin-atras sang Court of Appeals ang sentensya nga pagkabilanggo pero ginpabilin ang multa nga ₱32,000. Nangin pinal ang husga sang 2001.

Ang tatlo ka grupo nga nagpasa-ka sang reklamo nga diskwalipikasyon naghaling sa mga organisasyong sibiko, mga nagabayad sang buhis, tawong simbahan, mga grupo nga nagatib-ong sang tawhanong kinamatarung pareho sang Karapatan, Kapatid, Samahan ng Ex-Detainees Laban sa Detensyon at Aresto kag Campaign Against the Return of the Marcoses and Martial Law. AB

...halin sa pahina 2

lutawon ang panawagan para isulong ang pungsodnon-demokratikong paghimakas kag pukanon ang imperyalismo, pyudalismo kag burukrata kapitalismo. Dapat ululupod sila nga maghulag kag batuan ang pagpangbusal kag pagpamigos sang rehimeng US-Duterte sa pumuluyo. Sa atubang sang mga iskema ni Duterte nga padayunon ang kaugalingon sa poder, dapat maghanda ang pumuluyo nga maghulag, ipakita ang ila kusog sa kalsada kag gamiton ang gahum para pukanon ang mga tirano kag diktador. AB

#MarcosHindiBayani, singgit sang pumuluyo

ISA KA PROTESTA NGA KARABAN ang ginpangunahan sang Campaign Against the Return of the Marcoses and Martial Law sang Nobyembre 18. Nagsugod ang karaban sa University of the Philippines sa Diliman, Quezon City kag nagpadulong sa Libingan ng mga Bayani sa Taguig City.

Gintawag sang mga nagprotesta nga “makawat, manugpatay-tawo, manugdambong” ang diktador nga si Ferdinand Marcos Sr. Ang paglubong sa iya sa Libingan ng mga Bayani pamaagi sang pamilya Marcos para irebisa ang kasaysayan kag tabunan ang kakugmat sang layi militar sang dekada 1970 tubtob 1980.

Sang adlaw man nga ina, nagrali ang mga aktibista sang Baguio City sa atubang sang wasak nga rebulto ni Marcos Sr. sa Tuba, Benguet. Ang rebulto gintawag sang Bagong Hukbong Bayan sa Ilocos-Cordillera nga “katingalahan” kag “pagtamay sa hustisya”. Nawasak ini pagkatapos bombahon sang mga Pulang hangaway sang Disyembre 29, 2002.

May piket man sa atubang sang Commission on Human Rights sang Nobyembre 14 pagkatapos ianunsyo ang timbanganay Marcos-Duterte.

Ka Oris, ginpasidunggan sang mga rebolusyonaryo sa bilog nga kalibutan

Nagbuhos ang pagpakig-isa kag pagpakig-unong sa pagkapatay ni Ka Oris (Jorge Madlos), kumander kag tagapamaba sang Bagong Hukbong Bayan (BHB), halin sa bilog nga pungsod kag nagkalainlain nga bahin sang kalibutan. Sang Nobyembre 7, gintigayon ang Internasyunal nga Adlaw sang Pagdumdom kon sa diin naglunsar sang mga pulong nga may *ice cream* o kamote (pareho nga paborito ni Ka Oris) ang mga yunit, grupo kag aktibista nga nagkilala sa iya pagkabaganihan.

Kadungan sini, ginsalhin sang mga abyan sang rebolusyong Pilipino sa nagkalainlain nga lengwahe ang pasidungog sang Partido Komunista ng Pilipinas kay Ka Oris. Ang pasidungog pahayag nga ginpagwa nga espesyal nga isyu sang Ang Bayan nasalhin na sa lengwahe nga German, French, Russian, Chinese, Spanish, Catalan (Spain), Korean, Bahasa Indonesia, Turkish, Portuguese, Swedish kag Dutch (The Netherlands). Ginhimo ini para maipaabot sa mas madamo nga numero sang rebolusyonaryong pumuluyo sa bilog nga kalibutan ang iya kabuhi kag pagkabaganihan.

Nagpaabot man sang mensahe sang pagkilala kag pagpakig-unong ang mga komunista kag rebolusyonaryong organisasyon. Lakip sini ang mga rebolusyonaryo kag progresibong grupo halin sa India, China, West Papua, Turkey, Kurdistán, Germany, France, The Netherlands, Ireland, Russia, US, Canada, Brazil kag iban pang pungsod.

Ginlubong ang mga abo ni Ka Oris sa Surigao del Norte sang Nobyembre 20. Bilang pagkilala, ginmanduan sang Partido Komunista ng Pilipinas ang tanan nga yunit sang BHB nga maghalad sang pila ka minuto nga kalinong sa udto-adlaw. Antes sini, may 2 adlaw nga belasyon sa isla sang Siargao kon sa diin siya nagdaku. AB

2 R4, naagaw sang BHB sa Negros

DUHA KA R4 nga riple ang nakumpiska kag indi magnubo sa siyam ka suldado ang napatay sa ambus nga ginlunsar sang Bagong Hukbong Bayan (BHB)-Central Negros (Leonardo Panaligan Command) sang Nobyembre 3 sa Barangay Quintin Remo, Moises Padilla, Negros Occidental.

Suno kay JB Regalado, tagapamaba sang BHB-Central Negros, masobra isa ka bulan nga nagaoperasyon ang gintingub nga mga pwersa sang 62nd IB kag 79th IB sa mabukid nga bahin sang mga banwa sang Binalbagan, Isabela, Moises Padilla, Guihulngan kag La Libertad nga grabe nga nakaapekto sa pangabuhian kag kabuhi sang masa. Nakaagi ang mga komunidad sang *red-tagging*, pagpandahas, kag pagpangkugmat halin sa mga suldado.

Samtang magkasunod nga operasyong haras naman ang ginlunsar sang BHB-Central Negros batuk sa 94th IB. Ang una sang Oktubre 17, alas-2 sang hapon, sa Barangay Mandapatan, La Libertad, Negros Oriental kag ginsundan sang Nobyembre 9 sa Barangay Amontay, Binalbagan, Negros Occidental.

Northern Samar. Lima ka suldado ang napatay sa aksyong opensi-ba sang BHB-Northern Samar (Rodante Urtal Command) sa Barangay E. Duran, Bobon, Las Navas sang Septyembre 16 sang hapon.

Operasyong isnayp naman ang ginlunsar sang mga Pulang hangaway batuk sa mga suldado nga nagapanglihot sa Barangay San Jose, Las Navas sang Oktubre 18. Grabe nga perwisyo sa kabuhi kag pangabuhian sang mga mangunguma ang ginadulot sang mga operasyon sang mga suldado.

Protesta sang mga drayber, konduktor sa Metro Manila. Nagprotesta sang Nobyembre 15 sa Quezon City ang mga drayber kag konduktor nga kabahin sang programa nga Libreng Sakay sang LTFRB para pakamalauton ang masobra isa ka bulan na nga pagkaatrasang kumpensasyon para sa ila nga serbisyo. Nagakabalaka sila nga mawad-an sang trabaho pagkatapos sang programa.

#HLM17. Dungan nga gindumdom sang Nobyembre 16 sa Tarlac kag sa kunsaran sang Mendiola sa Maynila ang ika-17 anibersaryo sang Masaker sa Hacienda Luisita. Tubtob subong wala pa sang nasilutan sa mga suldado kag maton nga nagpalupok kag nagpatay sa pito ka mangunguma sa asyenda. Wala pa gihapon napanagtag ang duta sa sulod sang asyenda.

#KliMalaya kontra sa pandambong sa kapalibutan. Nagrali ang mga grupo nga pabor sa kapalibutan sa atubang sang upisina sang Commission on Human Rights sa Quezon City sang Nobyembre 6. Ini bilang pagpakig-isa sa mga protesta nga ginlunsar kadungan sang gintigayon nga Conference of the Parties (COP26) sa Glasgow, Scotland. Gintawag sang Youth Advocates for Climate Action Philippines ang programa nga #Klimalaya: Fight For Freedom From Climate Injustice.

Pungsodnon nga Adlaw sang mga estudyante. Gindumdom sang Nobyembre 17 sang mga grupo sang pamatan-on ang Pungsodnon nga Adlaw sang mga Estudyante sa atubang sang Commission on Higher Education. Isumiter nila sa ahensya ang mga suhestyon kag panawagan para sa luwas nga atubangay nga pagtuon. Wala sila gin-atubang sang Komisyoner sini sa ginhingyo nila nga dayalogo.

Kinamatarung sa pagpuyo, ginaduso sa Taguig. Nagsindi sang mga kandila ang mga residente sang Maysapang sa Barangay Ususan, Taguig City sang Nobyembre 17 bilang pagpamatuk sa nagahana nga demolisyon sa ila nga mga puluy-an sang RII-Builders kag MGS Consortium. Masobra 500 pamilya ang nagakapeligro nga madulaan sang puluy-an pagkatapos angkunon sang Bases Conversion and Development Authority ang duta.

Kubos nga mamumugon sa guberno nga pabaya

Tagadeliber si Emil sa isa ka pabrika sang mwebles. Antes ang pandemya, nagasweldo siya sang ₱15,000 kada bulan. Pero halin 2020, nagasweldo na lang siya sang ₱5,000 kada bulan pagkatapos arbitraryo nga buhinan sang iya employer. Bangud tuman nga kabos, naobligar siya nga magsulod sa pila ka saydlayn nga trabaho. Pero bisan ano ang pagtrabaho nga himuon niya, tubtob ₱3,000 lang ang nagdugang sa iya ginakita.

Kulang katama ini para matabunan ang ₱16,750 nga pinakabasehan nga kinahanglanon sang iya asawa kag apat ka anak, kag ugangan. Wala pa naupod sa kwenta ang galastuhan sa transportasyon, balay, medikal kag iban pang kinahanglanon.

Sa bilog nga tuig sang 2021, wala untat ang pagbato sang mga mamumugon para sa disente nga sweldo kag kasiguruhan sa trabaho sa tunga sang pandemya kag implasyon. Sang Nobyembre 7, liwat nga nangalampag ang Makabayan sa Kongreso nga ipasa ang layi para sa dugang nga sweldo sa atubang sang sige-sige nga pagtimbuok sang mga presyo sang produktong petrolyo sa sulod sang 10 semana.

Tubtob subong, wala pa bisan isa ka sentimo ang ginsaka sa sweldo sang mga mamumugon sa atubang sang nagatinaas nga presyo sang balaklon kag serbisyo. Sa datos sang estado, nagrehistro sang 4.6% ang implasyon sang Oktubre, malayo sa target sini nga 2%-4% sa umpisa sang tuig. Ang pagtimbuok sang presyo labing nabatyagan sang 30% sang mga pamilya nga may pinakamanubo nga kita. Ini bangud mas daku ang ginagasto nila para sa pagkaon kag ilimnon, nga mas madasig nga magtimbuok kumparar sa iban nga kinahanglanon. Sang Septyembre, pinakamadasig ang pagtimbuok sang presyo sang karne (15.2%), utanon (12.7%) kag isda (9.4%).

Suno sa Ibon Foundation, si Duterte ang labing kuripot kag pinakamanubo maghatag sang dugang nga sweldo sa nakaligad nga 35 tuig. Suno sa pagtuon sang Kilusang Mayo Uno, duha tubtob tatlo ka beses lang nga nagtaas ang sweldo sa kada rehiyon halin nga makapungko si Du-

terte sa pwesto sang 2016, nga nagabalor lang sang ₱50 sa abereyds. Sadtong Marso 2020 pa pinakaulihi nga nagpagwa sang mandu ang rehimen para pasakaan ang sweldo (₱25 dugang nga sweldo sa Cagayan Valley).

Sa National Capital Region (NCR), ₱537 lang ang minimum nga sweldo. Pero bangud sa mataas nga presyo sang mga balaklon, ang matuod nga balor sang sweldo sang mga mamumugon ₱434 lang. (Ang matuod nga balor sang ₱1 sa subong ₱0.36 na lang kumparar sa balor sini sang 2000.)

Labi nga indi mag-igo ini kon takson ang *family living wage* (FLW o makabuhi nga sweldo para sa isa ka pamilya nga may lima ka myembro) sa NCR. Sa pinakaulihi nga kwenta sang Hunyo, agud mabuhi sang disente, kinahanglan magkita ang isa ka pamilya nga may lima ka myembro sang ₱1,065 kada adlaw (o ₱25,091 kada bulan).

Mas malala ang kahimtangan sang mga mamumugon sa ibang mga rehiyon kon sa diin mas manubo ang sweldo. Pinakamanubo ang minimum nga sweldo sang mga mamumugon sa industriya kag serbisyo sa Ilocos Region (₱282-₱340), masunod ang Bangsamoro (₱300-₱325). Sa duha ka rehiyon man ang pinakamanubo nga minimum para sa mga mamumugon sa agrikultura (₱282-₱295 sa Ilocos, at ₱290-₱300 sa Bangsamoro).

Dugang sang

Ibon, kon hatagan lang sang suporta sang guberno ang mga mamumugon, mabuhinan ang ila pag-antus. Maluwas sa pautang sa mga gamay nga negosyo agud pangbayad sa ila mga mamumugon dapat man ipwera ang mga ini sa pangbayad sang buhis, labi na nga wala sang kita ang kadam-an sa mga ini sa panahon sang pandemya. Sa konserbatibo nga pagtantya, masobra katunga sang mga *micro, small and medium enterprises* (MSME o mga negosyo nga medyum kadaku, gamay kag mas gamay) ang nagsira sining pandemya. Nag-employo ang mga ini sa halos 63% sang kusog sa pangabudlay sa pungsod.

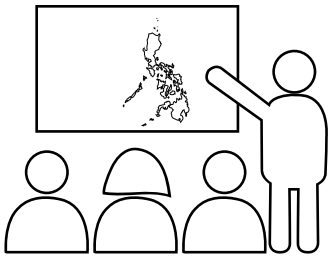
Tuman ka kulang kag napun-an sang kapalpakan ang suporta halin sa gubernong Duterte para sa mga MSME kag mga mamumugon. Sining Nobyembre, nag-anunsyo ang Department of Labor and Employment (DOLE) nga magapautang ang guberno sa mga MSME para sa 13th *month pay* sang ila mga mamumugon. Pero sa masobra 952,000 MSME sa bilog nga pungsod, 15,000 negosyo lang ang sakup sang programa sang DOLE nga may badyet lang nga ₱500 milyon.

Sobra 100 na ang MSME nga nag-aplay sang utang, pero 10 pa lang ang naaprubahan. Maluwas diri ginabuhinan man sang 4% *service fee* ang pagautangon sang mga MSME. Masubo pa, ang ginalauman nga galastuhon sang mga pamilya sang mamumugon sa Paskua sa Marso 2022 pa makuha. Ginaduso sang DOLE nga imbes kwarta grosery na lang ang ipanghatag.

100

pa lang nga pangpublikong eskwelahan sa **elementarya** ang **nagbukas** para sa **atubangay nga pagtuon** sang **Nobyembre 15**

—19 ka bulan halin nga una nga ginpasira ang mga ini.

90%

ang **“learning poverty”** o kakulangon sa pagtuon sa **Pilipinas** dulot sang **palpak nga distance learning** sang **2021**.

Buot hambalon sini, **9 sa 10 bata** nga Pilipino nga **10-anyos** **indi makahibalo magbasa** o **makahangup** sang isa ka simple nga sugilanon.

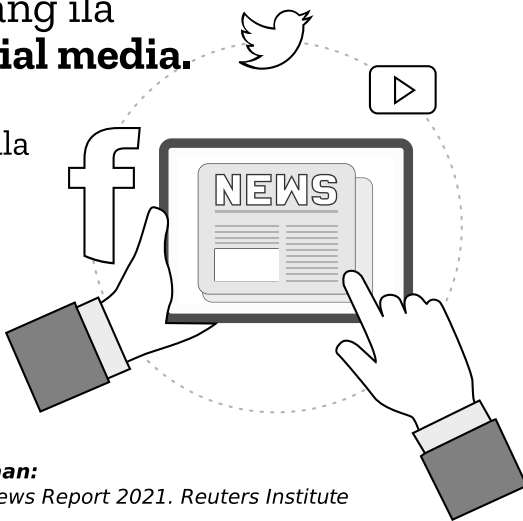
#NotoMarcosDuterte2022

nag-trending sang hapon sang **Nobyembre 13** pagkatapos ginplatar ni **Sara Duterte** ang iya kandidatura pagkabise-presidente sa **Comelec**.

72%

sang mga **bumalasa** sang balita sa Pilipinas **nagakuha** sang ila **balita** sa **social media**.

Pinakadamo sa ila (73%) nagakuha sang balita sa **Facebook**. Mayorya (78%) nagagamit sang smart phone.

Ginkuhaan:
Digital News Report 2021. Reuters Institute

29% - 80%

sang balayran para sa **pribado nga pagpaospital** ang ginakuha sa **kaugalingon nga balsa** (out-of-pocket payment) dulot sang manubo nga kapasidad sang **Philhealth** nga pondohan ang **serbisyo sa ikaayong lawas**.

3-5

nga **biktima** sang **kalakasan batuk sa kababainhan** kag mga **bata** ang nagapalapit sa Gabriela **kada adlaw**.

Nagtaas man ang numero sang **“search queries”** o mga nagapangita sang impormasyon kaangut diri sa internet sang **63%** sa panahon sang **pandemya**.

Ginkuhaan: Gabriela

64 sibilyan

ang **ginpatay** sang **US** sa **Syria** sang 2019 gamit ang isa ka **500-libras** kag **2000-libras nga bomba**

Ginatabunan ini tubtob subong sang militar sang US.

Ginkuhaan:
New York Times

Pagmanupaktura sang pagkaon sa Pilipinas, nagasalig sa dumuluong

Sang manghalit ang pandemya nga Covid-19 sa Pilipinas, ginpabilin nga bukas ang pagmanupaktura sang pagkaon bangud sa pagkilala nga esensyal ini sa katilingban. Gintugutan nga mag-opereyt sang tubtob 90% ang daku nga pabrika sang pagkaon sang Abril 2020 sa tunga sang hugot nga lockdown. Bisan pa man, madamo nga medyum kadaku kag mga gamay nga establisimyento ang nagsira dulot sang mga restriksyon sa pang-publiko nga transportasyon kag pagbagsak sang pangkabilugan nga demand.

Bumagsak sang 18% ang bolyum kag balor sang pagmanupaktura sang pagkaon sa 2020. Daku nga bahin sini dulot sang mga kakulangan sang suplay sang imported nga hilaw nga materyales kag sangkap nga apektado sa pagsira sang mga dulunan kag krisis sa internasyunal nga transportasyon. Antes ang pandemya, nagdaku ang subsektor sang abereyds nga 5%-6% kada tuig (2012-2017).

Pinakadaku nga subsektor sa pagmanupaktura ang paghimo sang pagkaon sa halambalanon sang kadamuon sang establisimyento kag ginaempleyo nga mamumugon. Sang 2018, ginbug-os sini ang 31.4% sang tanan nga mga establisimyento sa pormal nga ekonomya. Nag-empleyo ini sang 151,514 mamumugon, nga kadam-an kalalakihan.

Sa Abril 2020, nag-amot ang subsektor sang 7.9% sa *gross domestic product* (GDP o pangkabilugan nga lokal nga produksyon) sang pungsod. Ara sa 90% sang ginahimo sining produkto para sa lokal nga konsumo.

May pito ka grupo ang pagmanupaktura sang pagkaon (pagproseso sang pagkaon nga ginagamitan sang makina). Pinakadamo ang mga establisimyento sa pagproseso sang ginaling nga uyas-mayorya (51%) para sa harina kag 38% sa palay kag mais.

Masunod diri ang mga subsektor sang pagproseso kag pagpreserba sang karne, isda kag ibang pagkaon sa dagat, utanon kag prutas, pagmanupaktura sang mantika kag tambok halin sa utanon kag hayop,

kag pagmanupaktura sang produktong gatas kag mga produktong himo sa gatas.

Pinakadamo ang mga kumpanya (40%) kag pinakadaku ang baligya (22%) ang pagmanupaktura sang “salalakot nga pagkaon”- ang grupo kon sa diin gintingob ang ibang pagkaon nga wala naklasipika. Halos katunga sang grupo nga ini (45%) produksyon sang himo sa harina nga nudels. Separadong sektor ang pagmanupaktura sang mga ilimnon.

Apat sa pito ka grupo sang paghimo sang pagkaon (uyas, karne, gatas kag salalakot nga pagkaon) kag ang sektor sang ilimnon lubos o halos lubos nagasalig sa imported nga hilaw nga materyales. Nagagamit sa kadam-an sang lokal nga materyales ang tatlo pa (isda, utanon kag prutas, mantika). Bisan pa man, nagasalig gihapon ang mga ini sa dumuluong nga mga sangkap pangmiksla, pangpanamit kag pangpreserba.

Lubos nga ginaimport ang trigo para sa harina kag mga produkto nga himo sa harina, kag uyas sang soya para sa mga pagkaon halin sa mga ini. Halos 100% nga ginaimport ang hilaw nga materyales para sa gatas kag mga produkto nga himo sa gatas pareho sang keso kag mantikilya.

Antes maglapnag ang African Swine Fever sang 2018, 85% na sang ginaproseso nga karne imported. Ini sa pihak sang sobra-sobra sa tuigan nga kinahanglanon sang pungsod ang masarangan nga iprodyus sang lokal nga mga nagasagod baboy sa amo nga panahon. Hu-

ngod nga wala nagagamit sang lokal nga karne ang mga nagamanupaktura bangud indi kuno santo ang kalidad sini sa pagproseso. Ang ginagamit nga sangkap sa madamo nga ginproseso nga karne (*hotdog*, karne norte, *burger*) karne nga nagadukot sa tul-an, panit, kasudlan, tambok kag iban pang parte kag bahin nga wala ginakaon sa ibang pungsod kag gani mas barato.

Dumuluong nga sangkap man ang ginagamit para sa pagproseso, pangpanamit, pagkuha sang baho kag iban nga pangpreserba sang mga gulay kag prutas. Dominado sang mga kumpanya nga dumuluong kag sang daku nga burgesyakumprador ang sektor. Pinakadaku ang rebenyu sang Nestlé Philippines, subsidyaryo sang Nestlé Global sang The Netherlands. Masunod sini ang Universal Robina Corporation sang pamilya Gokongwei, Monde Nissin nga ginapanag-iyahan ni Betty Ang, Century Pacific Food sang pamilya Po, San Miguel Purefoods-Hormel nga ginapamunuan ni Ramon Ang, Pilmico Foods Corporation sang pamilya Aboitiz, Alaska/Royal FrieslandCampina sang The Netherlands.

Naghina ang pangkabilugan nga produksyon sang subsektor pero nagkita sang minilyon ang daku nga kumpanya sang pagkaon sa tunga sang pandemya. Tuman ka daku sang kita sang Monde Nissin Corporation, halimbawa, sa labing una nga kahigayunan nagsulod ang tagiya sini nga si Betty Ang sa listahan sang Forbes sa pinakamanggaranon nga Pilipino sining tuig. AB

Para sa imperyalismo, negosyo gihapon ang *climate change*

Kabaliskaran sa pagdula sa nagainit nga temperatura sang kalibutan ang nangin tuyo sang mga imperyalistang pungsod kag monopolyong korporasyon sa pagtambong sang mga ini sa ika-26 nga Conference of the Parties (COP26). Ini ang mabaskog nga kundenasyon sang International League of Peoples' Struggle (ILPS) sa kumperensya nga gin-organisa sang United Nations (UN) sa Glasgow, Scotland sang Oktubre 31-Nobyembre 13.

Pinakaulihi ang COP26 sa serye sang mga kumperensya halin sang ginkasugtan sa UN sang 1994 nga lubaron ang *climate change* (pagbag-o sang klima sang kalibutan) nga dulot sang pagdamo sang mga *greenhouse gas* (GHG o mga gas nga nagakulong sang init sa atmospera). Nagapanguna sa mga tipo sang GHG ang *carbon dioxide*, nga nagaguwa kada nagasunog sang *fossil fuel* (karbon, langis kag natural gas). Resulta ini sang wala hawid nga kapitalistang produksyon lakip ang industriya sang enerhiya, manupaktura, transportasyon, industriyal nga agrikultura, pagmina, produksyon militar, pagpanggera, konstruksyon kag iban pa.

Pagkatapos sang halos tatlo ka dekada, dumoble pa ang ginbuhian nga GHG sang mga imperyalistang pungsod kag ila mga monopolyong korporasyon. Nagtambong sa kumperensya ang mga pinakanotoryus sa mga ini pareho sang US, China, Canada, Japan, UK kag iban pa sa European Union para harian ini kag magduso sang peke nga mga solusyon.

Ginsiling sang ILPS nga sirado ang bibig sang mga imperyalistang pungsod sa ila salabton sa malaparan kag sobra-sobra nga pagbuhi sang GHG. Sa aktwal, ang mga punuluyo sa mga malakolonya ang nagabatyang sa pinakamalaut nga kahalitan sini pareho sang mga masunson kag mabaskog nga bagyo, pagbaha, pagtiphag sang duta kag malawig nga tig-ilinit.

Sa kaangut nga pahayag, ginsiling sang Partido Komunista ng Pili-

pinas (PKP) nga ang indi mabuhinan nga gutom sang mga monopolyong kapitalista para sa supergansya ang nagatulod sa pagpandambong kag pagkasamad sa naturalisa, nga amo ang ugat sang paginit sang temperatura sang kalibutan. Sa pihak sang mga pag-abante sa teknolohiya kag mataas nga lebel sang organisasyon, nagapadayon sa idalom sang kapitalistang sistema ang anarkiya kag pag-usik sang re-sorsa.

Agud malubad ang halit sang *climate change*, gin-athag sang PKP ang importansya sang armadong rebolusyon agud mahilway sa imperyalismo kag makatukod sang sosyalismo.

Problema nga solusyon

Sa umpisa pa lang maathag na ang kinahanglan amo ang gilayon nga pag-untat sa paggamit sang karbon. Pero ginpili sang mga kapitalista nga mag-imbento sang mga solusyon agud indi mauntat ang pagkuripon sang ganansya. Lakip sa mga ginduso nila ang pila ka tuig na nga padihut nga Net Zero Emission (o kabilugan nga pagbalanse sa ginabuhian nga mga GHG). Nangin dalan ini sa pagbuhos sang kapital sa malapad nga mga plantasyon sang puno sang kahoy. Amo man nagalapan ang pagtukod sang mga higante nga *hydroelectric dam*, mga planta nga denukleyar kag iban pang pareho nga “renewable” o “napabalik” nga ginakuhaan sang enerhiya.

Suno pa sa ILPS, nagbaha sa COP26 ang trilyon nga balor sang

pamuhunan sa mga “renewable” halin sa mga monopolyong korporasyon nga padayon nga nagapangapital sa *fossil fuel*. Halin 2015 nagkuripon na ang mga ini sang tubtob \$17 bilyong kita.

Ugaling, nagadamo na ang mga syentista nga nagapamatuod nga indi “mabalanse” sang mga *renewable* ang mga GHG tubtob wala ginauntat ang paggamit sang *fossil fuel*. Nagresulta lang ang padihut nga Net Zero sa pagkalbo sang mga kagulangan kag pagkasamad sang mga suba. Kadungan sini ang malaparan nga mga paglapas sa kinamatarung kag dislokasyon sang mga tumandok nga pumuluyo.

Lakip ang ILPS sa minilyon nga nagprotesta sa Glasgow kag nagkalinlain nga bahin sang kalibutan sa panahon nga ginahiwat ang COP26. Ginaduso nila ang radikal kag gilayon nga pagbag-o sa mga sistema pang-ekonomya kag katilingban sang mga pungsod.

Suno naman sa PKP, ang pagdula sa daku nga kalamidad dulot sang *climate change* ara sa kamot sang proletaryado kag masang anakbalhas, labi na ang pamatan-on nga taga-eredar sang kalibutan. Yabi sa pagpamuno sang proletaryado sa planado nga produksyon sang estado kag distribusyon sang manggad, kag pagpat-ud nga buhi ang demokrasya kag nagapanguna ang interes kag kaayuhan sang mga mamumugon kag masang anakbalhas, kag ang kalibutan magapabilin nga mapagros paglab-ot sang komunismo. **AB**

Aktibista, gindukot sa Pampanga

Isa ka aktibista ang gindukot, duha ang ginpatay kag walo ang gin-aresto sang mga pwersa sang estado sang nagligad nga tatlo ka semana. Tanan sila ginaakusahan nga mga myembro sang Bagong Hukbong Bayan (BHB).

Gindukot sang Nobyembre 6 sang ginadudahan mga ahente sang estado si Steve Abua, organisador sang Kilusang Magbubukid ng Pilipinas-Central Luzon sa Sta. Cruz, Lubao, Pampanga. Si Abua anay estudyante sang BS Statistics kag lider-estudyante sa University of the Philippines.

Suno sa iya asawa nga si Johanna Abua, pila ka oras halin sang dukuton si Steve nakabaton siya sang mensahe halin sa mga nagdukot. Paagi sa *video call* (tawag nga may bidyo), ginapakita sa iya si Steve nga nakasukok sang puti nga t-shirt, *bonnet* kag may busal ang bi-big.

Pagpatay. Mga mangunguma ang ginpatay sang mga suldado sang 59th IB nga sanday Jorge Coronacion, 64, kag Arnold Buri, 43, sang Nobyembre 17. Nagapauli sila sadto sa Barangay Taquico, Sampa-loc, Quezon. May diperensya sa mata si Coronacion.

Sang Nobyembre 3, ginpatay sang mga suldado ang mangunguma nga si Nilo Habal sa Caramoan, Ca-

marines Sur. Ginaakusahan man siya nga katapu sang BHB.

Pag-aresto. Lima ka aktibista kag organisador sang mga progresibong grupo sa Cagayan Valley ang gin-aresto sang mga pulis sa duha ka separado nga insidente sa Bulacan sang Nobyembre 16. Ang mga biktima sanday Irene Agcaoili, Estelita Alamansa, Arcadio Tangonan, Lourdes Bulan kag Roy dela Cruz. Apat sa ila lampas 60 na ang edad kag ang isa baldado halin sa balatian nga *stroke*.

Gin-aresto sang mga pulis sa Malolos, Bulacan sang Nobyembre 14 si Maria Salome Crisostomo-Ujano, 64. Si Ujano tagasakdag sang kinamatarung sang kababainhan kag mga bata.

Sa Cebu, gin-aresto ang lider-mangunguma sang Napo Farmers Community Organization nga si Sabiniana Castro sa kaso nga *libel* sang Nobyembre 12. Gindakop siya sa iya balay sa Barangay Guindarohan, Minglanilla. Nakabase ang kaso batuk sa iya pagpakamalaut sa makahalalit nga operasyon sang isa ka

kumpanya sa konstruksyon.

Gin-aresto ang mangunguma nga si Pablito Bernacer Galo, katapu sang Hugpong sa Mag-uuma sa Mabini, sa Barangay San Isidro, Mabini, Bohol sang Oktubre 29. Gintamnan sang mga ebidensya nga pusil ang iya balay.

Pagpang-ipit. Nagbalibad ang mga pulis sang Gumaca, Quezon nga ihatag sa pamilya ang bangkay ni Roderick Sinas, isa ka Pulang hangaway nga napatay kuno sa isa ka engkwentro sang Nobyembre 12.

Sang Nobyembre 18, napatay sa Puerto Princesa City Jail sa Palawan si Antonio Molina, mangunguma nga aktibista nga ginkulong sa himu-himo nga kaso nga *illegal possession of firearms and explosives* sang Oktubre 2019. Si Molina, 67, may balatian nga kanser sa tiyan.

Demolisyon. Ginguba sang mga tinawo ni Gregorio Araneta III ang mga balay sang mangunguma sa Sityo Ricafort, Barangay Tungkong Mangga, San Jose del Monte City, Bulacan sang Nobyembre 4. Ang insidente kabahin sang malaparan nga pagpang-agaw sang Araneta Properties, Inc. sa duta nga ginatalauma sang ginatos ka pamilya nga mangunguma sa amo nga syudad. **AB**

Pagpamomba kag mga pagpatay sa Leyte

SA REPORT sang Bagong Hukbong Bayan-Leyte sining Nobyembre, tatlo ka bomba ang ginhulog sang FA-50 *fighter jet* sang militar sa mga ulumhan sa Sityo Quarry sa Abuyog sang Septyembre 29, alas-3 sang kaaganhon. Nagdulot ini sang kahadlok kag troma sa mga sibilyan. Dugang nga pasakit ini sa madugay na nga bagsak ang pangabuhian sang mga mangunguma sa lugar.

Masunod nga adlaw, tatlo ka mangunguma ang iligal nga gin-aresto sang mga suldado sang 14th IB.

Sa Southern Leyte, ginpatay sang 14th IB ang mangunguma nga si Marcos Dadap, 49, sang Agosto 17 sa Sityo Tabjon sang Barangay Kalagitan, Hinunangan. Lakip si Dadap sa mga residente nga nagbato sa pamahug nga pagpalayas sa ila agud hatagan-dalan ang pagtukod sang bilding sang lokal nga gubyrno.

Kontra-mangunguma nga mga layi sa India, igabasura na

GIN-ANUNSYO SANG NOBYEMBRE 19 ni Prime Minister Narendra Modi sang India ang plano niya nga ibasura ang tatlo ka neoliberal nga layi sa pagpanguma. Ini pagkatapos ang isa ka tuig na nga higante kag sustenidong mga protesta sang mga mangunguma sa India batuk diri. Ang amo nga mga layi una nga ginpatuman sang Oktubre 2020.

Naghugyaw ang ginatos ka libo nga mangunguma nga halos isa ka tuig nga nagakampo sa mga kalsada pakadto sa New Delhi, sentro sang India. Suno sa mga raliyista, indi gihapon sila maghalin sa kalsada kag magapadayon ang mga protesta tubtob lubos na nga ibasura sang parlamento ang mga layi. Naglupok ang mga protesta nga gin-updan sang ginatos ka milyong mangunguma sa atubang sang pila ka tuig na nga pag-antus sang mga mangunguma dulot sang pagbarato sa ila nga mga produkto, pagtaas sang presyo sang mga balaklon, kag pagbagsak sang ani dulot sang malaparan nga tag-ilinit, nga ginpalubha pa sang krisis sang pandemya nga Covid-19.

Mga kadalag-an sang Cuba sa pagpakigbato sa pandemya nga Covid-19

Nakabalik na sa mga klasrum ang nabilin nga 1.7 milyong estudyante sa elementarya kag hayskul sa Cuba sang Nobyembre 15. “Nabuhi kag liwat nga nahatagan-paglaum ang Cuba sa aton mga eskwelahan!” lubos-kalipay nga ginpahayag sang presidente sang pungsod nga si Miguel Bermudez Diaz-Canel sa iya pagtamyaw sa mga estudyante.

Kadungan sang pagbalik sa atubangay nga pagtuon, ginbuksan man sang Cuba ang mga erport para sa pagsulod sang internasyunal nga mga turista. Nangin posible ang amo nga pagbukas pagkatapos mabakunahan sang Oktubre 27 ang 100% sang populasyon, edad 2-anyos pa-taas, sa minimum nga isa ka dosis. Ara sa 68% na ang nakakumpleto sang tatlo-dosis nga bakuna sa pareho nga panahon.

Antes sini, ginpakamalaut ni Diaz-Canel ang embargo sang US sa Cuba nga labi pa nga gin-istriktuhan sa tunga sang pandemya. Siling niya, nahibal-an sang mga Cubano nga ang ginpahugot nga mga sangsyon sang US para panubon ang ila moral, magtuga sang disgusto kag pakalainon ang komunismo. Nagbuhos ang US sang minilyong pondo para magtukod sang mga gamay nga grupo sa sulod sang Cuba para manggamo kag magsabwag sang mga kabutigan.

“...Tuman ang kaakig sang imperyalismo sa mga kadalag-an sang Cuba sa pagpakigbato sa pandemya,” suno kay Diaz-Canel. “Sa tagsa ka kadalag-an...ginalutos naton ang imperyalistang agresyon.” Gintawag niya nga “wala’y huya” ang US sa

kalkuladong paggamit sini sa pandemya sa kahalitan sang bilog nga populasyon.

Ginpaarangkada sang US ang mga pagtinguha sini para sa “pagkambyo-rehimen” sining tuig. Gamit ang ginpondohan sining oposisyon, nagtuyo pero napaslawan ini nga makalunsar sang higante nga kontra-gubyerno nga mga protesta sang Hulyo 11, kag liwat sang Nobyembre 15.

Soberanya sa bakuna

Nagapangaduha ang Cuba sa 218 pungsod sa kataason sang numero sang mga nabakunahan kada 100 katawo. Sang Nobyembre 14, masobra 27.4 milyong bakuna na ang nainiksyon sa pungsod sa tantos nga 242 dosis sa kada 100 ka tawo. (Nagapanguna sa mga pungsod ang Gibraltar nga naka-iniksyon sang 94,469 dosis sa tantos nga 280 dosis sa kada 100 ka tawo.) Ara sa 11.3 milyon ang populasyon sang Cuba.

Sa subong, duha ka kaugalingon-nga-himo nga bakuna ang ginahatag sa pungsod—ang Soberana 2 kag Abdala nga pareho may “booster shot” nga Soberana Plus. Napublikar sang Septyembre sa Lancet Regional Health-Americas, isa ka internasyunal nga publikasyong medikal, nga ara sa

91.2% ang efficacy (epektibidad) sang duha ka dosis sang Soberana kag isa ka dosis sang Soberana Plus. Ang Abdala naglista sang 92.8% efficacy. Pare-

ho sang Soberana, ginahatag ang pangaduha nga dosis pagkatapos ang 28 adlaw kag ang *booster shot* pagkatapos ang 56 adlaw halin sa unang dosis.

Ang mga nalatnan kag nakalunas sa Covid-19 gina-iniksyunan sang isa ka dosis na lang sang Soberana Plus.

Pagbato sa sangsyon

Bilang pagpakig-isa sa pumulu-yong Cubano, ginlunsar ang mga paghulag sa masobra 80 syudad sa nagkalainlain nga bahin sang kalibutan sang Nobyembre 15 man. Dugang sa US, may mga rali sa Greece, Kazakhstan, Ukraine, Belarus, Ecuador, East Timor, China, Peru, Dominican Republic kag iban pa sa panawagan nga “Let Cuba Live” (Tugutan nga mabuhi ang Cuba).

Antes sini, ginatos ka personalidad, lakip ang sadto kag subong nga mga presidente sa Latin America, ang nagpirma sa gintingub nga pahayag para kundenahon ang sangsyon sang US batuk sa ekonomya sang Cuba, kag ginpanawagan ang gilayon nga pagkuha sa mga restriksyon. Ginkundenar man nila ang pagtuyo sang US nga “magtuga sang anarkiya kag gamo” sa sulod sang Cuba sa “solo nga intensyon nga magpwesto sang isa ka sistema pangpulitika nga nagaugyon sa mga interes sini.”

Naglab-ot sa 243 bag-o nga restriksyon nga ginpapanaug ni Donald Trump ang ginpabilin sang subong nga rehimen ni Joseph Biden. Bangud diri, labi pa nga nag-antus sa kakulangan sa basehang suplay ang pungsod, lakip ang mga suplay medikal nga yabi sa madasig nga paghimo kag pag-iniksyon sang mga bakuna.

Maluwas sa Cuba, sige-sige man ang tuyo sang US nga gamuhon kag bayluhan ang mga napilian nga mga rehimen sa Nicaragua kag Venezuela.

